

УДК 553.5:159.937

К.Ю. Жидкова, бакалавр геології
КНУ ім. Т. Шевченка

Декоративне каміння в інтер'єрі та екстер'єрі Київського метрополітену

Камень в интерьере и экстерьере киевского метрополитена рассмотрен со времен советской эпохи до современности в свете прикладной цветопсихологии.

The capstone in the interior and exterior of Kyiv subway was reviewed from soviet epoch to modernity in the light of applied color psychology.

На сучасному етапі розвитку людства для будь-якої країни характерні власні історичні віхи становлення мистецтва живопису, скульптури та архітектури, що з плином часу безпосередньо мали задовольняти різноманітні потреби з прикрашання приватних територій біля замків, палаців, а в подальшому й суспільно значимих місць, а також місць для суспільно-масових заходів (театри, палаци юнацтва) і державних закладів (школи, університети тощо).

Світова історія почалася у кам'яному віці з гірничо-геологічної діяльності, коли запрацювали перші шахти з видобування кременю і майстерні з його обробки. Людина освоювала геологічну природу – верхній шар кам'яної, планетарної оболонки – літосфери. У кам'яних печерах люди влаштовували житла та прикрашали стіни живописом, який виконували кременевим різцем, крейдою та вохрою. З каменю робили знаряддя праці та полювання, прикраси, амулети. Культура каменю розвивалася в античний час (Єгипет, Вавилон, Греція, Рим), в епоху Відродження відбувся подальший розквіт зодчества, скульптури, ювелірного мистецтва [2].

Культурна традиція в оформленні місць для життя, відпочинку, культурно-естетичного розвитку формується за-

вдяки історичному фактору, також впливає наявність матеріалів, їх ціна, побажання відповідальних архітекторів і т. ін. Інтер'єри та екстер'єри досить різноманітні для широкого кола країн, навіть регіонів у межах однієї країни. З давніх-давен для таких цілей застосовували виробне каміння як оброблене, так і «дикуни». Облицювання каменем створює художню виразність – монументальність або камерність естетичного обриса скульптурних та архітектурних будівель, їх функціонально-емоційне сприйняття.

Декоративні властивості, довговічність і умови обробки облицювального каміння визначаються мінералогічним складом гірської породи, кристалічною структурою, текстурою та впливом домішок [2]. З плином часу насамперед змінюються вимоги до такого роду оформлення завдяки розширенню пропозицій. У сучасному світі, крім звичайного дизайнерського підходу, набуває популярності підхід до оформлення інтер'єрів та екстер'єрів, який ґрунтується на науці. Також зважають на прикладну кольоропсихологію.

Окрім загальновідомих принципів колористики, кольорової динаміки, кольорового контрасту, кольорового рефлексу, взаємозв'язку форми і кольору, сучасні дизайнери й архітектори зважа-

ють на такий фактор, як кольорова прикладна психологія.

Світло та колір невід'ємно пов'язані між собою. Це доведено Ньютоном, який за допомогою призми розклав сонячне світло на складові кольори веселки. Відомо, що видимі та відчутні нами у кольорі світлові промені складають лише октаву у великій сфері коливань електромагнітних хвиль. Октава починається короткохвильовими космічними променями, простягається крізь рентгенівські промені до ультрафіолетового, а потім з іншого боку кольорового спектра – від фіолетового, через синій, зелений, жовтий та помаранчевий до червоного, ультрачервоного кольору, до хвиль радіо і телебачення.

Відомо, що у лікувальних цілях організм опромінюють. Чому ж не можна діяти на організм світловими променями середньої довжини, до яких також належать кольорові промені? І дійсно, лікар застосовує, наприклад, червоне світло, коли запалення викликає необхідність посиленого току крові. Лікар опромінює хворого синім світлом, щоб призупинити запальний процес. Опромінення діє безпосередньо на організм, навіть оминаючи зір. Так, опромінення червоним світлом спонукає простягнути руки уперед, а синім – назад.

Дуже важко коротко розповісти, як світло крізь око, мозок та гіпофіз діє на обмін речовин у нашому організмі. Шляхом проведення дослідів психологи доводять, що кожній людині властива власна внутрішня шкала. У кольорі вона може виразити свій настрій та його особливості, особливості характеру, уявлення і відчуття. Людський організм реагує на колір. Такі речовини, як первітин і кофеїн, викликають підвищену схильність до тих кольорів, які мають збуджуючий ефект, наприклад: помаранчевий та червоний [3].

Саме тому в сучасному оформленні інтер'єрів та екстер'єрів дизайнери, архітектори зважають і на прикладну кольоропсихологію, аби зробити об'єкт ще більш привабливим та гармонійним для кожного окремого випадку. Обираючи кольорову гаму для фарбування, облицювання, слід керуватися місцем розташування будівлі, призначенням будови, особистими побажаннями замовника, ціною матеріалу, наявністю його у розпорядженні архітектора.

Якщо будівля правління або установа знаходиться, скажімо, в парку або поблизу луки, поля, то не слід брати для оформлення приміщень зелений колір, якого за вікнами і так достатньо. Але якщо будова знаходиться десь у місті, серед вулиць, що не мають зелені, необхідно при оформленні якоїсь більше використовувати світло-зелений та сонячно-жовтий кольори та відповідно в інтер'єрі, екстер'єрі надавати перевагу облицювальним матеріалам у такій самій кольоровій гамі. Добре кожному поверху надати визначений характер фарби. Це дозволяє швидко орієнтуватися людині, наприклад, якщо в приміщенні дирекції підлога пофарбована у кораловий колір; у робочих місцях – зелений, коридорах, що пов'язують між собою ділові кімнати, – в синій і т. д., а також і стеля пофарбована відповідно до кольору підлоги. Можливості різноманітності в оформленні безмежні. При оформленні приміщень слід також враховувати, на який бік виходять вікна – на південь або північ, бо це впливатиме на природу освітлення, яке має бути доречним та гармонійним у конкретному приміщенні [3].

У київському метро архітектори переслідували свої цілі. Часто це було просто виконання замовлення від правлячої верхівки, тому не гребували таки-

ми кольорами, як червоний, та деталями, виконаними у металі для зображення вождів. І тим не менш історія облицювального каміння, що використовували у київському метрополітені, досить цікава та є проекцією тогочасного режиму, ритму життя і цінностей.

Наприклад в оформленні станції метро «Театральна» переважає граніт червоно-коричневих тонів Лезниківського родовища в Житомирській області (з того самого, звідки в 1929 взято камінь для Мавзолею Леніна), яким облицьовані пілони і торець центрального залу. З боку посадкових платформ центральна частина пілонів оброблена світло-сірим мармуром. Колійні стіни облицьовані білим мармуром.

Більш відповідно до вимог того часу оформлена станція метро «Політехнічний університет», а саме інтер'єр станції відповідає вимогам щодо боротьби з «надмірністю», доволі спартанський, мінімум мармуру, навіть карнизи на пілонах відсутні. А ось станція метро «Університет», що з 1986 року має статус «пам'ятка архітектури місцевого значення», охоронний номер 171, має більш ошатний вигляд як для естета. Облицювання пілонів виконано коричнево-рожевим мармуром з білим декоративним орнаментом з гіпсу, карнизи з литого скла та освітлення за ними, складний візерунок на підлозі роблять цю станцію надзвичайно привабливою. Мармур, яким облицьована станція, багатий скам'янілими залишками доісторичних істот. Наприклад, на пілоні під бюстом Максима Горького, а також в облицюванні стін бокового залу по першій колії можна знайти великі зрізи мусель амонітів [4].

З плином часу змінювалися уявлення щодо естетичної привабливості, пом'якшувався ідеологічний режим, залучалися нові форми та матеріали для облицювання приміщень.

Станція метро «Печерська» була побудована у 1997 році. Назва станції зобов'язала авторів побачити золоті бані Києво-Печерської лаври – про це свідчить золотисте склепіння з анодованого алюмінію як платформи, так і проміжного вестибюля. Стіни з білого мармуру асоціюються зі стінами соборів, а вставки з пиляного граніту в пілонах – з бруківкою. Світлова лінія з світильників, що перехрещуються, та малюнок на підлозі у вигляді завуальованого хреста продовжують розвивати цю тему. Тематичне, художнє оформлення й архітектурне рішення перонного залу надають станції святковості. В оздобленні застосовані такі основні матеріали, як: білий мармур – на колонах, червоний і сірий граніт – у вестибюлях, кольоровий метал – в оформленні стелі у проміжному залі між ескалаторами.

Станція київського метрополітену зеленої гілки «Сирець», побудована у 2004 році, має яскравий інтер'єр завдяки облицюванню стін і пілонів білим мармуром зі стрічкою з червоної смальти. Контрастна підлога зі світло-сірого граніту та габро привертає увагу незвичним лекальним переходом у цоколь пілонів. Розробляючи проект центрального залу, архітектори прагнули втілити ідею розвитку та святковості. Цю ідею реалізовано у великому мозаїчному панно, яке прикрашає торцеву стіну залу [4].

Наші сучасні станції метро вражають своєю різноманітністю та багатством фактур, матеріалів, у тому числі

Рисунок 1. Станція метро «Університет»

Рисунок 2. Станція метро «Печерська»

закордонних. На станції метро «Бориспільська» колійні стіни опоряджені бежевим мармуром та синьою смальтою. Підлога з плит граніту Капустинського та Покостівського кар'єрів має вагомий вплив на загальне сприйняття простору. Колір плит червоний та світло-сірий, малюнок укладання — геометричний з лекальними елементами. На станції метро «Васильківська», що була здана в експлуатацію 15 грудня 2010 року, в інтер'єрі станції застосовані довговічні опоряджувальні матеріали. Стіни вестибюлів та розподільчих залів облицьовані бежевим та рудим мармуром, колійні стіни – бежевим мармуром та синьою смальтою з цоколем із чорного габро. Підлога платформної дільниці та вестибюлів виконана зі шліфованих плит гранітів Покостівського (сірого) та «Акат Green А» (зеленого), край платформи – з сірого термообробленого граніту, шутц-лінія – з вохристої керамічної плитки об'ємної фактури, що дозволяє відчуті її людям з вадами зору. Виходи являють собою парапет, облицьований червоним гранітом Межиріцького родовища. Підлога переходів облицьована шліфованими плитами граніту червоного кольору [4]. Одна з най-

більш «молодих» станцій метро «Виставковий центр» виконана гранітними виробами Покостівського та Букинського родовищ природного каменю. Загальний об'єм робіт склав біля 1500 м². У цьому проекті в основному була використана полірована плитка з граніту Покостівського родовища та габро Букинського родовища. Також застосовано термооброблені гранітні сходи на сходових маршах та італійський мармур в облицюванні стін перону [5].

Але слід зазначити, що багато мармуру, габро, граніту та інших різновидів облицювального каміння використовували під час будівництва метрополітену не тільки в Києві, але також у Москві, а потім у Санкт-Петербурзі, Тбілісі, Ташкенті. Загалом для будівництва облицювальних виробів з природного каміння застосовуються гірські породи, які мають оригінальне забарвлення, а за фізико-механічними властивостями відповідають вимогам державних стандартів. Вони являють собою вивержені, метаморфічні, осадові породи, що залягають майже в усіх геологічних системах: від докембрію до четвертинної. [1].

Ці загальні принципи не змінилися за часів Радянського Союзу, коректува-

лися лише державні стандарти. Але у зв'язку з тим, що постійно з'являються нові технології та підходи, набуває нового значення прикладна кольоропсихологія, значення якої не варто недооцінювати. Дослідами доведено, що існує взаємозв'язок між самопочуттям людини та його місцеперебуванням. Так, довготривале знаходження на станціях метро глибокого закладення негативно впливають на стан людини, вони відчують втомленість, дратівливість, занепокоєння.

Незважаючи на те, що в часи Радянського Союзу про такі дрібниці, як вплив кольору на стан людини, не думали, певно, підсвідомо в екстер'єрі намагалися докласти максимум зусиль для виконання поставлених завдань. Наприклад, станція метро «Золоті ворота», глибокого закладення, виконана у світлих тонах (білим мармуром) та має гармонійні високі арочно-склепінні конструкції, що створює відчуття великого вільного простору.

Використана література

1. Осколков В.А. Облицовочные камни месторождений СССР – 2 изд., перераб. и доп. – М.: Недра, 1991. – С. 6.
2. Чернавцев В.С. Цветные камни в московском метрополитене//geo.web.ru/druza/a-Chernav-metro-3.htm
3. Фрилинг Г., Ауэр К. Человек. Цвет. Пространство. – М.: Стройиздат, 1973. – С. 20–21.
4. www.uk.m.wikipedia.org/wiki/
5. www.g-stone.com.ua/news/html